

Landskap: *Småland* Upptecknat av: *Frans Petersson*
 Härad: *Kinnared* Adress: *Imövarnäs, Ushult*
 Socken: *Ushult* Berättat av: *Densamme*
 Uppteckningsår: *1941* Född år *1884* i *Ushult*

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Kvinnans andel i gårdshushållets
 arbete och i jordbruket. s. 1-4.
 "Lörhästet". s. 2-4.
 Brukade kvinnan så? s. 5-8.
 Kvinnliga valhyon. s. 9.
 Ha kvinnorna haft ladvärd-
 arbetet om hand? s. 10-16.

Ettr. I: 7.

Ettr. I: 8.

Ettr. I: 9.

Ettr. I: 10.

ACC. N.R.

M. 7105:1.

Landskap: Småland.

Upptecknat av: Frans Petersson.

Härad: Kinnared.

Adress: Smöremåla, Ushult.

Socken: Ushult.

Berättat av: Densamme.

Uppteckningsår: 1941.

Född år 1894 i Ushult.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Lista 7. Kvinnans andel i gårdshushållets arbete och i jordbruket. Ethn. I: 1. 7

Ett av kvinnornas göromål var, att de skulle risa (risanta - rishänta) ängarna. Denna risning, som i regel utfördes en åtta dagar innan vårbetet kom i gång, och som hade till uppgift att befria ängens gräsmatta och grästerver från alla fjöräslöv (arlöv - uälöv) och alla från träden fallna kvistar, utfördes med vanliga härfsor, varvid det sammanrifsade avfallet placerades i fördjupningar i marken, i stenklämmor samt under buskar, där inget gräs kunde växa. Överpå lövhögarna

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Småland.

Upptecknat av: Frans Petersson.

Härad: Kinnared.

Adress: Grönåmål, Ushult.

Socken: Ushult.

Berättat av: Densamme.

Uppteckningsår: 1941.

Född år 1884 i Ushult.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

placerades kvistar och ris.

Ett annat göromål, vari kvinnorna i regel togo största delen, var "lövhöstet". På varje medelstor gård hade man vanligtvis fem eller sex stora lövfär, och då varje dylikt djur behövde tre hundra kärror löv till vinterfoder, så förstär man, att ett avsevärt stort lövföråd måste anskaffas, ifall det skulle räcka till. Redskapet, som användes vid "lövhöstet", var en av en avbruten tre gjord och med ett kort träskäft försedd lövkniv, som benämndes "risbit". Arbetet att med en risbit skära eller kvista av grenar och kvistar av

Landskap: Småland.

Upptecknat af: Frans Petersson.

Härad: Kinnared.

Adress: Smöråmåla, Viskult.

Socken: Viskult.

Berättat av: Densamme.

Uppteckningsår: 1941.

Född år 1884 i Viskult.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

en lövbuske eller ett fällt lövträd kallades "snea" (sneja). En duktig kvinna kann "sneja" och binda (binga) tre hundra lövkärvar per dag. En ordinarie stor lövkärve hade en omkrets av omkring en aln eller sextio centimeter. Små lövkärvar benämndes "färlögnar" (farsa lögnar).

De färdiga lövkärvarna upphängdes att torka på de fällda och kvistade trädens grövre grenar eller "ganglar" eller också på de avkvistade, ännu på rot stående lövbuskastabbarna, vilka i regel ej höjges ned förrän framme mot jultiden, då arbetet med de mera bräddkande gödsmedlen var

ACC. NR. M 7105 : 4
Landskap: Småland. Upptecknat av: Frans Petersson.
Härad: Linnaröd. Adress: Småland, Ushult.
Socken: Ushult. Berättat av: Densamme.
Uppteckningsår: 1941. Född år 1884 i Ushult

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

undantaget. På en del gårdar krakades
och torkades lövkärvarna på i marken
nedratta sädeskrakar. Även i inbärgningar
av lövkärvarna togo kvinnorna verksam-
del.

ACC. N:R

M. 7105:5

Landskap: Småland.

Härad: Lännevald.

Socken: Utskult.

Uppteckningsår: 1941.

Upptecknat av: Frans Petersson.

Adress: Lännevald, Utskult.

Berättat av: Derasamme.

Född år 1884 i Utskult.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Svar på frågelista 8: Bunkade kvinnor så? Rtv. I: b. 8

3. A. Här i Utskult har sedan gammalt sådden av såden ansetts vara ett kargöra, och på de gårdar, där manliga arbetare funnits, ha dessa i regel utfört detta arbete. Men när en ogift kvinna eller änka ägde ett litet lantbruk, som hon på egen hand skötte, så föll det sig givetvis ganska svårt för henne att mitt under sättnings-tiden, då alla jordbrukare hade brätt, anskaffa en sättningsman. Följden därav blev ofta den, att kvinnan bestämde, att hon själv skulle börja så. Upptecknaren

Skriv endast på denna sida!

mor, änkan Britta Nilsson, Smöramåla, sådde således ut sitt utsäde själv och samma förhållande var det med andra ensamma kvinnor, som inackade torp eller mindre småbruk.

B. Gifta kvinnor plägade ej så utom i särskilda undantagsfall. Var en torpare borta på arbete, så att hustrun ensam eller med de halvvuxna barnens hjälp fick utföra värbetet på torpet, så fick hon även gå ut utsädet. Var torparen skräplig eller på ett eller annat sätt oförmögen att förflytta sig ute på åkern, så var det även då hustrun, som fick så.

C. När en kvinna sådde, använde hon som såmätt antingen en såskäppa eller ett större träfat (trave) eller en mindre spann eller hink. På många fattiga torp fanns ingen riktig såskäppa. En och annan kvinna, som bät sig att så havre, ville ej gärna så råg eller korn, emär dessa två sådeslag skulle sås betydligt tunnare än havren, vilket omständighet ställde större fordringar på såkvinnan.

Landskap: Småland.

Upptecknat av: Frans Petersson.

Härad: Kinnared.

Adress: Smöramåla, Hushult.

Socken: Hushult.

Berättat av: Densamme.

Uppteckningsår: 1941.

Född år 1884 i Hushult.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

4. A. Mannen skötte sådden, om han var hemma, och om ej hälsoskäl hindrade. Blev en bonde sjuk mitt under värbetet, så fick hustrun antingen anlita någon granne till att utföra såningsarbetet eller också heja en såvan dagsverkar, så framt ingen annan såkunnig person än bonden fanns på gården, ty en bond-hustru, som kanske aldrig sätt ut ett halv-stap säd på en åker, kunde givet-vis ej utan vidare tänkta på sig "sau-skäppen" och böja så.

B. När mannen och kvinnan hjälptes åt med sådden, plögade kvinnan "fjärja" (fjäaja) och mannen så. Med en med ett mellan

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M 7105:8.

4

Landskap:

Småland

Uppptecknat av:

Frans Petersson.

Härad:

Kinnevald.

Adress:

Smäramåle, Heshult.

Socken:

Heshult.

Berättat av:

Densamme.

Upppteckningsår:

1941.

Född år

1884

i

Heshult.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

tre och fyra alnar långt skäft försedd
hacka, som benämndes "fjärjkick" (fjärjkick)
eller "fjärjhacka" (fjärjhacka), och som kvinnan
drog efter sig, ritade hon ut en ungefär
tre femnar bred såbredd eller "fjärje",
under det att mannen, som kom snett
bak efter kvinnan, gick längs mitten
av denna "fjärje", medan han sådde.

5. A. Kvinnor använde vid sådden smalare "fjär-
jar" än män. En sjuttio år gammal bonde
ville i regel ha smalare fjärjar än en trettio
årig dito.

B
och
D. Seden med kvinnesädd omfattar såväl det
föregående som det nuvarande seklet.

Skriv endast på denna sida!

M. 7105:9
Lunds Universitets
FOLKMINNESARKIV
Smöramåla, Ushult den 14 jan. 1946.

Lunds Universitets Folkminnesarkiv,

Etn. I: 9.

Lund.

Undertecknad insänder härmed svar på
tre av de fyra till mig sända frågelistorna. En.
någon egentlig vallning ej här i Ushult har före-
kommit, åtminstone ej under de senaste hundra åren.
Så jag återsända lista 9 "Kvinnliga vallfjön" obe-
svarad.

Högaktningsfullt

Frans Petersson.

Arv
B

ACC. N:R.

No. 7105:10

Landskap: Småland.

Upptecknat av: Frans Petersson.

Härad: Vinneryd.

Adress: Smömmåla, Viskult.

Socken: Viskult.

Berättat av: Densamme.

Uppteckningsår: 1941.

Född år 1884 i Viskult.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Lista 10: Hå kvinnorna haft ladugårdsarbetet om hand? Rth. I: l. 10

3. A. På många gårdar var det för sed, att ladugårdspigan skulle ensam ha hand om ladugården. Hon skulle således utfodra och vattna alla korna och ungnöter samt fåren. Hon skulle dessutom mjölka korna samt söja för ladugårdens renhållning, varjämte det ålåg henne att biträda vid kornas kalvning samt vara behjälplig, när korna skulle ledas till tjur.

En gammal beprövad ladugårdspiga, som heder samt skötte sitt påfrestande och maktpåliggande uppdrag var Botilda Abrahamsson, född i Blekinge år 1846, vilken från mitten av

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 7105:11.

2

Landskap: Småland Upptecknat av: Frans Petersson
Härad: Linnevald Adress: Småramåla. Ushult
Socken: Ushult Berättat av: Densamme
Uppteckningsår: 1941 Född år 1884 i Ushult

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

1870-talet till mitten av 1890-talet var
ladugårdspiga än å Trehärne gård än
å Mällekulla, båda i Ushult.
Hästarna och oxarna blevo utfodrade och pass-
de av drängarna. Att dessa ej biträdde
vid kornas vinterutfodring kom sig
därav, att de under förvintern hade det
tidsödande träskningsarbetet samt under
sista vinterhalvan vedhuggning och
slogskörning.

På en och annan gård skötte en hem-
manavande dotter korna lika minstergillt
och emtänksamt som en städslad "lagäs-
pis". Frans på en gård två hemmadöttrar,

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 7105:12.

3

Landskap: Småland.
Härad: Kinnared.
Socken: Viskult.
Uppteckningsår: 1941

Upptecknat av: Frans Pettersson
Adress: Småmala Viskult
Berättat av: Densamme.
Född år 1884 i Viskult

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

- hjälp te de varandra med ladugårdsrysslar.
B. På en del gårdar ombestyrde männen
hela kreatursbesättningens utfodring och
vattnning samt ladugårdens renhållning,
medan kvinnornas göremål inskrängt
sig till mjölkningen av korna och ut-
fodringen av småkalvar.
C. Ladugårdspigarnas yrke ansågs ej på något
sätt vara nedslättande för henne i den
äldre, allvarligt inställda allmogens ögon.
Att passa en kreatursbesättning och i
allt seja för dess väl kallades att
"sköta lagån". Gödselrämmen benämndes
"floo" eller "persfloo". Att undarskaffa

ACC. N:R.

M 7105:13.

4

Landskap: Småland.

Upptecknat av: Frans Petersson.

Härad: Kinnared.

Adress: Smöramåla, Utskult.

Socken: Utskult.

Berättat av: Oensamme.

Uppteckningsår: 1941.

Född år 1884 i Utskult.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

den i gödseltrännan varande så väl fast som flytande spillningen kallades: "Måke tagan".
4.A. På en del gårdar var det sed, att män och kvinnorna turade med varandra om att utfodra och passa djuren. Vissa män sattes ute i skogen, fingo kvinnorna utföra ladugårdsbestyrken, men arbetade karlarna hemma vid gården, så utförde de samtidigt göromälen i fähuset, medan kvinnorna fingo hålla sig inne i stagan, spinna, väva och dylikt.

B. Under utfodringen av kreaturen arbetade ibland två personer samtidigt. Medan den ene av dem stod ute i foderladan

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 7105:14.

5

Landskap: Småland. Upptecknat av: Frans Petersson.
Härad: Ginnervald. Adress: Smöramåla, Urshult.
Socken: Urshult. Berättat av: Densamme.
Uppteckningsår: 1941. Född år 1884 i Urshult.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

och svepte ihop (sköpte ihop) lagom stora sträfsodergröxor, tog kamraten de färdiga fodren och bar dem till korna. Detta att bära de av annan person svepta fodren till kreaturen kallades att "bära unnan". Fanns det katrouxne bara på gården, fingo dessa biträda vid kreaturens utfodring och "bära unnan".

Gluckelse, som man blandat med agnar, kokt potatis, färskurva rovor eller mjöl, och som man begjuntit med vatten, kallades "sörp" (syöp). De träbaljor, var i denna anrättning serverades kreaturen, benämndes "sörpbaljor" syöpbaljä"; medan

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 7105:15.

6

Landskap: Småland.

Upptecknat av: Frans Petersson.

Härad: Kinnevald.

Adress: Smöråmåla, Heshult.

Socken: Heshult.

Berättat av: Densamme.

Uppteckningsår: 1941.

Född år 1884 i Heshult.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

arbetet kallades "sörpa" (syäpa). Den personen, man eller kvinna, som "skötte lagån", skulle givetvis även "syäpa".

5.A. Arbetet i ladugården var, som man förstår, ganska betydligt under den sju månader långa innefodrings tiden. Under sommaren, då boskapen vistades ute på bete och intet annat ladugårdsarbete än kornas bort- och hemdrivande morgon och afton samt morgon- och kvällsmjölkning förekom, var "lagäspian" - i likhet med gården övriga arbetsföra - sysselsatt ute på åker och äng.

En gammal kvinna sysslade ike i lada

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 7105:16.

7

Landskap: Småland.

Upptecknat av: Frans Petersson.

Härad: Linnsevad.

Adress: Linnsevad, Viskult.

Socken: Viskult.

Berättat av: Densamme.

Uppteckningsår: 1941.

Född år 1884 i Viskult.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

gården, så samt en ung eller en yngre än
själva fanns i gården.
B. C. och D. Den här skildringen gäller perioden
1840-1920

Skriv endast på denna sida!